

PREHLAD VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za obdobie október 2012

Plénum

Uznesenia:

spisová značka	PL. ÚS 14/2012
sudca spravodajca	Rudolf Tkáčik
druh konania	čl. 125 písm. a) ústavy konanie o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom (súlad ustanovení zákona o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov č. 480/2002 Z. z. s ústavou a dohovorom)
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	uznesenie – zastavenie konania (na návrh verejného ochrancu práv)
dátum rozhodnutia	19. september 2012
dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv	čl. 16 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd
skutkový stav a základné fakty	<p>Navrhovateľ (verejný ochranca práv) v kontexte ním označených ustanovení zákona o azyle zdôraznil, že po zamietnutí žiadosti o azyl z dôvodu jej neprípustnosti alebo z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti ministerstvom v prvom stupni podanie opravného prostriedku príslušnému súdu nemá automatický odkladný účinok, a preto vykonateľnosť nastáva bez ohľadu na použitie opravného prostriedku. Navrhovateľ na tomto mieste argumentoval, že sudy sice môžu odkladný účinok opravnému prostriedku priznať, no judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva podľa vyjadrenia sťažovateľa požaduje automatický odkladný účinok, aby rozhodovanie o odkladnom účinku nebolo ponechané na ľubovôľu súdov, čo však dotknutá právna úprava negarantuje.</p> <p>Ďalej navrhovateľ argumentoval, že cudzinci, ktorí požiadali o azyl a ich konanie o azyle bolo zastavené, prípadne ich žiadosť zamietnutá, čelia následne vyhosteniu z územia Slovenskej republiky, pretože obyčajne ich pobyt na území SR nie je oprávnený.</p> <p>Podľa vyjadrenia navrhovateľa vyhostenie žiadateľa o azyl zmluvným štátom dohovoru môže nastoliť otázky vo vzťahu k obsahu čl. 3 dohovoru a založiť jeho zodpovednosť, ak existujú vážne a preukázané dôvody vedúce k presvedčeniu, že daná osoba je vystavená v krajine návratu reálnemu riziku mučenia, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania, pričom v takomto prípade čl. 3 dohovoru ukladá zmluvnému štátu povinnosť nevyhostiť takúto osobu z krajiny.</p> <p>Verejný ochranca práv, JUDr. Jana Dubovcová, svojím podaním z 23. júla 2012 doručeným ústavnému súdu 26. júla 2012 vzala predmetný návrh v celom rozsahu späť.</p>
ratio decidendi	<p>Podľa § 31a zákona o ústavnom súde pokiaľ tento zákon neustanovuje inak a povaha veci to nevylučuje, použijú sa na konanie pred ústavným súdom primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku alebo Trestného poriadku.</p> <p>S výnimkou konania o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy pre všetky ďalšie konania pred ústavným súdom sa pre späťvzatie návrhu použijú primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku.</p> <p>Podľa § 96 ods. 1 OSP navrhovateľ môže vziať za konania späť návrh na jeho začatie, a to sčasti alebo celkom. Ak je návrh vzatý späť celkom, súd konanie zastaví.</p>

použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESELP a iných súdov	Ústavný súd SR: PL. ÚS 17/99
---	------------------------------

Nálezy:

spisová značka	PL. ÚS 12/09
sudca spravodajca	Juraj Horváth
druh konania	čl. 125 písm. a) ústavy konanie o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom (súlad ustanovení zákona o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve č. 167/2008 Z. z. s ústavou a dohovorom)
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	nález – v časti zastavené (predpis stratili platnosť počas konania vedeného ústavným súdom) nález – v časti nevyhovené (vo zvyšku sa nevyhovuje)
dátum rozhodnutia	11. júl 2012
dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv	čl. 13 ods. 4 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky čl. 26 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky čl. 10 ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd
skutkový stav a základné fakty	<p>Navrhovatelia (poslanci Národnej rady Slovenskej republiky) vo svojom návrhu v prvom rade poukázali na skutočnosť, že čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru ustanovujú tri základné predpoklady na to, aby mohlo dôjsť k ústavne prípustnému zásahu do základného práva na slobodu prejavu a do práva na informácie. Prvým takýmto predpokladom je, aby bol zásah legálny, „... požiadavka, aby zásah do slobody prejavu alebo do práva na informácie, alebo ich obmedzenie bol uskutočnený zákonom...“.</p> <p>Druhým predpokladom je, „... aby k zásahu došlo z dôvodov verejného záujmu vymedzených v článku 26 ods. 4 Ústavy SR, resp. v článku 10 ods. 2 Dohovoru, taxatívne vymenované, pričom na splnenie tejto podmienky stačí preukázanie naplnenia jedného z týchto dôvodov verejného záujmu...“, a napokon podľa navrhovateľov tretím predpokladom je, „... aby zásah bol opatrením nevyhnutným v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie stanoveného, legitímneho cieľa verejného záujmu a aby bol, vo vzťahu k tomuto legitímnemu cieľu verejného záujmu, primeraný“.</p> <p>Namietaný nesúlad § 4 ods. 1 až 4 tlačového zákona s označenými článkami ústavy a dohovoru navrhovatelia odôvodnili tým, že zavedením povinnosti mlčanlivosti vydavateľom periodickej tlače a tlačovým agentúram (ďalej aj „novinári“) o zdroji ich informácií získaných na zverejnenie v periodickej tlači alebo v agentúrnom spravodajstve, ako aj o obsahu týchto informácií tak, aby sa nedala zistiť totožnosť zdroja v prípade, ak o toto nezverejnenie sám zdroj požiada, je zasahované do práva novinára samostatne sa rozhodnúť o tom, či zdroj svojich informácií zverejní alebo nie, resp. či jeho totožnosť zverejní alebo nie, takže v konečnom dôsledku tak podľa navrhovateľov dochádza k zasahovaniu „... do slobody prejavu a do práva na informácie vydavateľov periodickej tlače, tlačových agentúr a ich zamestnancov“.</p> <p>Namietanú neústavnosť § 7 ods. 1 tlačového zákona upravujúceho právo osoby, o ktorej boli zverejnené nepravdivé skutkové tvrdenia, na zverejnenie opravy týchto nepravdivých skutkových tvrdení navrhovatelia vo svojom návrhu odôvodnili tým, že je neprípustné, aby na zverejnenie opravy postačovalo iba zverejnenie nepravdivých skutkových tvrdení o osobe, ak tieto tvrdenia same osebe nie sú súčasne spôsobilé zasiahnuť aj do osobnostných práv tejto osoby. Uvedeným postupom sa podľa názoru navrhovateľov stráca verejný záujem na ochrane osobnostných práv dotknutých fyzických a právnických osôb, do osobnostných práv ktorých zverejnené nepravdivé skutkové tvrdenia nemajú ani „ambíciu“ zasiahnuť. Podľa navrhovateľov tak v konečnom dôsledku absentuje druhý formálny predpoklad na takýto zásah do práva na informácie a slobodu prejavu, a tým je chýbajúci verejný záujem na ochrane osobnostných práv fyzických a právnických osôb.</p> <p>Navrhovatelia svojím návrhom spochybnili aj ústavnosť druhej vety časti za bodkočiarkou v § 8 ods. 1 tlačového zákona, podľa ktorej uverejnením odpovede nie je dotknuté právo na opravu, resp. na zverejnenie opravy. Podľa navrhovateľov</p>

	<p>vzhľadom na skutočnosť, že tak právo na uverejnenie opravy (podľa § 7 ods. 1 tlačového zákona ide o opravu nepravdivých skutkových tvrdení), ako aj právo na zverejnenie odpovede (podľa § 8 ods. 3 tlačového zákona zverejnené skutkové tvrdenie zasahujúce do osobnostných práv dotknutej osoby možno v rámci realizácie práva na odpoveď poprieť, doplniť, spresniť alebo vysvetliť, z čoho navrhovateľa vyvodzujú, že v určitých prípadoch tak môže ísť aj o popretie napr. nepravdivých skutkových tvrdení) sledujú ten istý cieľ, a to je za uvedených okolností popretie, resp. náprava nepravdivých skutkových tvrdení, takže podľa navrhovateľov to možno v podstate považovať za duplicitný zásah do práva novinárov na slobodu prejavu a do práva na informácie.</p> <p>Navrhovatelia napokon namietali aj neústavnosť § 10 ods. 4 tlačového zákona, ktorým zákonodarca uložil vydavateľom periodickej tlače alebo tlačovým agentúram povinnosť zaplatiť primeranú peňažnú náhradu od 50 000 Sk do 150 000 Sk v prípade, že aj napriek žiadosti dotknutej osoby neuverejnili opravu, odpoveď alebo dodatočné oznámenie vôbec, alebo ak nedodrжали niektorú z podmienok na ich uverejnenie, a to jednak z dôvodu, že z tohto ustanovenia nie sú známe žiadne kritériá na stanovenie konkrétnej sumy tejto peňažnej náhrady, ako aj z dôvodu, že podľa navrhovateľov v prípade tohto ustanovenia nemožno identifikovať verejný záujem, v mene ktorého je možné takto zasiahnuť do práva vydavateľov na slobodu slova a na informácie.</p>
<p>ratio decidendi</p>	<p><u>K namietanému nesúladu § 4 ods. 1 až 4 tlačového zákona s čl. 13 ods. 4 prvou vetou v spojení s čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru</u></p> <p>Navrhovatelia namietali zásah do podstaty informačných práv a slobôd na tom právnom základe, že podľa ich názoru „... podstata práva novinára zachovať v tajnosti totožnosť svojho zdroja spočíva práve v práve voľby medzi alternatívou ponechania totožnosti svojho zdroja v utajení a alternatívou jej zverejnenia“.</p> <p>Ústavný súd sa s touto argumentáciou navrhovateľov obsiahnutou v návrhu nestotožnil. Navrhovatelia totiž na otázku obsahu, rozsahu, účelu a podmienok a spôsobu uplatnenia práva na utajenie totožnosti zdroja informácií verejného záujmu nahliadali takmer výlučne optikou novinára. Z argumentácie navrhovateľov vyplývalo, že za primárneho, ak nie výlučného nositeľa práva na utajenie totožnosti informačného zdroja považujú novinára, ktorý zdroj „vyťažil“ a informáciu verejnosti sprostredkoval. Takáto optika úplne opomína niektoré základné vrstvy judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, z ktorých naopak vyplýva, že primárnym beneficiantom informačných práv a slobôd médií je verejnosť, ktorej médiá informácie adresujú. Práve ochrana prístupu verejnosti k informáciám verejného záujmu tvorí účelnosť ústavnej aj „štrasburskej“ garancie práva na ochranu totožnosti zdroja takýchto informácií.</p> <p>Obmedziť ochranu zdroja citlivej informácie verejného záujmu na otázku ochrany práv novinárov by tak znamenalo nahradiť cieľ (slobodné šírenie informácií) jedným z jeho čiastkových nástrojov (ochrana novinárskej slobody), čo by bolo v rozpore s potrebou dbať pri ochrane základných práv a slobôd práve na ich účel a významovú podstatu.</p> <p>Ústavný súd konštatoval, že napadnuté ustanovenie neukladá novinárovi povinnosť chrániť totožnosť zdroja vždy, ale iba za predpokladu, že ten o to požiada a zároveň s touto požiadavkou nie je v rozpore zákonná povinnosť prekaziť spáchanie trestného činu. Takáto úprava vytvára predpoklady pre vyššiu mieru ochoty osôb, ktoré majú prístup k informáciám verejného záujmu, tieto informácie verejnosti prostredníctvom novinárov sprístupniť. V konečnom dôsledku teda slúži práve verejnosti ako primárna výhoda informačných slobôd, a to v podobe záruky prístupu aj k takým informáciám verejného záujmu, pri ktorých by zverejnenie identity osoby, ktorá ich médiu sprístupnila, napriek jej žiadosti o utajenie mohlo tejto osobe prívodiť vážnu ujmu.</p> <p>V tejto súvislosti považoval ústavný súd za vhodné pripomenúť, že okrem verejnosti a novinára je relevantným nositeľom práva na utajenie totožnosti zdroja informácie verejného záujmu aj sám zdroj takejto informácie. Povinnosť média vyhovieť žiadosti informačného zdroja o utajenie jeho totožnosti je jednoducho korelátom tomu zodpovedajúceho práva takéhoto zdroja.</p> <p>Hodnotou, ktorú v tomto kontexte ústava i dohovor chránia, je sloboda prijímania a šírenia informácií a účelom ochrany je zabezpečiť pre takúto slobodnú výmenu čo najpraktickejšie podmienky. Spôsob, akým sa zákonodarca rozhodol realizovať tento účel, za prípustný spôsob ochrany legitímneho cieľa výslovne označuje aj inštrukcia Výboru ministrov Rady Európy, ktorá sa týka vysvetľujúceho memoranda k odporúčaniu</p>

výboru ministrov z 8. marca 2000 a z ktorej vyplýva, že predmetné odporúčanie nebráni členským štátom chrániť informačné zdroje aj voči novinárom a že vo viacerých členských štátoch obsahujú takú ochranu zákony a/alebo stavovské kódexy. Zvolené riešenie na strane zákonodarcu neindikuje žiadnu regulačnú svojvoľu, keďže ten si z dvoch relevantných – a podľa dohovoru prípustných – možností vybral tú, ktorá na úkor slobodnej úvahy média, uplatnenej aj proti želaniam jeho zdroja, posilňuje kvalitu právnej ochrany informačného zdroja, a tým v zrozumiteľnej logickej súvislosti aj práva verejnosti na prístup k takýmto informáciám.

V súhrnnej skratke ústavný súd ani v znení, ani v účele a hodnotovom zázemí, či už čl. 26 ústavy, alebo čl. 10 dohovoru, nezistil žiadny relevantný dôvod, pre ktorý by napadnutá zákonná úprava mala byť s týmto znením a účelom v rozpore.

K namietanému nesúladu § 7 ods. 1 tlačového zákona s čl. 13 ods. 4 prvou vetou, čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru

Navrhovatelia namietali nesúlad tzv. práva na opravu s čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru, a to z dôvodu údajnej absencie ambície zákonodarcu chrániť týmto ustanovením právo na ochranu osobnosti fyzických osôb, resp. dobrého mena a dobrej povesti právnických osôb. Navrhovatelia zároveň argumentovali, že podľa ich názoru skutočným dôvodom prijatia napadnutého ustanovenia je ochrana „*práva na pravdivé informácie*“, pričom takýto dôvod na zásahy do informačných práv a slobôd ústava v čl. 26 ods. 4 nepripúšťa.

Zákonodarca predmetným ustanovením umožnil osobe, o ktorej bol v periodickej tlači alebo agentúrnom spravodajstve zverejnený nepravdivý skutkový údaj, žiadať uverejnenie opravy takéhoto údaju. Podstata námietok navrhovateľov smerovala voči tomu, že vznik tohto práva je viazaný na publikáciu síce objektívne nepravdivého údaju, avšak údaju, ktorý nemá „... žiadny potenciál zásahu do práva na ochranu osobnosti fyzickej osoby a/alebo práva na ochranu mena a dobrej povesti právnickej osoby“. Ústavný súd nepovažoval tieto námietky navrhovateľov za dostatočný základ pre záver o akomkoľvek nesúlade napadnutého ustanovenia s ústavou.

Ústavný súd v prvom rade nenachádzal presvedčivý dôvod, pre ktorý by šírenie nepravdivých informácií malo požívať ústavnú ochranu a pre ktorý by sa teda na obmedzenie šírenia takýchto informácií mali nevyhnutne vzťahovať podmienky ustanovené v čl. 26 ods. 4 ústavy.

V druhom rade aj v prípade, ak by sloboda prejavu mala zahŕňať tiež slobodu šírenia nepravdivých skutkových tvrdení (čiže informácií, ktoré per definitionem a na rozdiel od hodnotiacich úsudkov sú spôsobilé podliehať overeniu svojej pravdivosti), ochranu „*práv a slobôd iných*“, na ktoré odkazuje čl. 26 ods. 4 ústavy, nemožno redukovať výlučne na ochranu osobnostných práv podľa § 11 a nasl., resp. § 19b Občianskeho zákonníka. Navrhovatelia argumentovali tak, ako by ústavodarca v čl. 26 ods. 4 ústavy umožnil obmedzenie slobody prejavu výlučne pre účely ochrany osobnostných práv fyzických osôb a právnických osôb opomínajúc, že ústavodarca hovorí o právach iných.

Napokon v treťom rade vo vzájomnej súvislosti s predchádzajúcou poznámkou platí, že je to práve osoba dotknutá publikáciou nepravdivého údaju, ktorej musí patriť právo posúdiť, či sa takouto publikáciou cíti alebo necíti dotknutá na ktoromkoľvek svojom práve, či už je to právo na súkromie, na nerušený rodinný život, na rovnaký prístup k verejným funkciám, alebo ktoromkoľvek inom práve či slobode.

Zákonodarca tým, že vznik práva na opravu viaže práve a len na uverejnenie nepravdivého údaju, jednak posilňuje právnu zodpovednosť médií za súlad nimi publikovaných informácií so skutočným stavom a jednak dáva dotknutej osobe priestor, aby sa sama rozhodla, či svoju integritu chce chrániť formou opravy nepravdivého tvrdenia.

Ústavný súd z uvedených dôvodov dospel k záveru, že zákonodarca § 7 ods. 1 tlačového zákona nezasiahol do podstaty informačných práv a slobôd zakotvených v čl. 13 ods. 4 prvej vete v spojení s čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru, a preto rozhodol, že § 7 ods. 1 tlačového zákona je v súlade s čl. 13 ods. 4 prvou vetou v spojení s čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru.

K námietke nesúladu § 8 ods. 1 druhej vety časti za bodkočiarkou tlačového zákona

	<p>s čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru</p> <p>Keďže napadnuté ustanovenie tlačového zákona, ktoré malo byť predmetom posudzovania z hľadiska súladu s ústavou a dohovorom v konaní podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy, bolo obsahovo kvalitatívne zmenené, prestal existovať objektívny záujem na objasnení a vyslovení protiústavnosti napadnutého ustanovenia, ktoré sa malo podrobiť ústavnej kontrole. Ústavný súd preto podľa § 41a ods. 4 zákona o ústavnom súde a v súlade so svojou doterajšou judikatúrou konanie o súlade namietaného ustanovenia § 8 ods. 1 druhej vety časti za bodkočiarkou tlačového zákona s čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru zastavil.</p> <p><u>K námietke nesúladu § 10 ods. 4 tlačového zákona s čl. 13 ods. 4 prvou vetou, čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru</u></p> <p>Ústavný súd v zmysle svojej judikatúry konanie o právnom predpise, resp. o jeho ustanoveniach, ktoré stratili platnosť počas konania vedeného ústavným súdom, zastaví s odvolaním sa na ustanovenie § 41 ods. 4 zákona o ústavnom súde.</p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEP a iných súdov</p>	<p>ESEP: Tillack v. Belgicko, De Haes a Gijssels v. Belgicko, Worm v. Rakúsko, Goodwin v. Spojené kráľovstvo</p>

Spracoval: Mgr. Tomáš Majerník

Upozornenie :

Prehľad vybraných rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „prehľad“) je neoficiálnym dokumentom, ktorý slúži výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Prehľad zostavuje Analytické oddelenie Odboru súdnych poradcov a súdnej agendy Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky z rozhodnutí ústavného súdu, písomne vyhotovených a odoslaných účastníkom konania v danom období. Prehľad nezaväzuje ústavný súd a nenahrádza jednotlivé rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých bol zostavený.